

verslag

Bestuurskern

Directie Participatie
Participatie
Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

N. Biesma - van Nierop
Adviseur

T 070-4569610
M +31(0)6-15359269
F 070-4569601
Nadine.Biesma@minienm.nl

Datum

6 mei 2014

Betreft	Bijeenkomst burgerpanel Structuurvisie Ondergrond
Vergaderdatum en tijd	19 maart 2014 18.00 - 21.00
Vergaderplaats	Rijksdienst voor Ondernemers, Croeselaan 15 te Utrecht
Deelnemers	27 burgerpanelleden Ruud Cino, programmamanager Structuurvisie Ondergrond Medewerkers programmateam Structuurvisie Ondergrond Gespreksleiders: Kees Le Blansch, Bureau KLB en Eelco Koolhaas, Ministerie van Verhalen Verslag: Ellen Rietveld, Alt-Tab bedrijfsondersteuning

Inleiding

Samenstelling burgerpanel

Bureau KLB heeft namens het ministerie van Infrastructuur en Milieu de panelleden uitgenodigd. Het burgerpanel vormt een afspiegeling van de Nederlandse bevolking. De groep is geselecteerd op verscheidenheid qua achtergrond, politieke voorkeur en opleiding. Leeftijd en geslacht zijn minder representatief.

Tijdens de eerste bijeenkomst op 6 november 2011, waren vooral veel mensen aanwezig afkomstig uit de Randstad. Besloten is daarna mensen te betrekken vanuit het noorden en het zuiden van het land. Voor sommige deelnemers is dit de derde en voor anderen de vijfde bijeenkomst van het burgerpanel.

Doel burgerpanel

Dit burgerpanel is samengesteld om de meedenkkraft van burgers te benutten bij de totstandkoming van de Structuurvisie Ondergrond. Het doel hiervan is om:

- de kwaliteit van de Structuurvisie ondergrond te verbeteren en
- te toetsen of er begrip is voor deze Structuurvisie en of de tussenproducten uiteindelijk kunnen leiden tot een maatschappelijk gedragen (voorkeurs)beslissing over het gebruik van de ondergrond.

De adviezen van het burgerpanel zullen worden besproken met de bestuurders van rijk, provincies (IPO), gemeenten (VNG) en waterschappen (UvW) in het bestuurlijk beraad. De adviezen worden per thema geanalyseerd en

afgewogen. Het burgerpanel ontvangt een terugkoppeling over welke input overgenomen kan worden, inclusief de onderbouwing daarvan.

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Verslag

Van deze bijeenkomst wordt een verslag geschreven dat zal worden gepubliceerd op de website van de Directie Participatie van het ministerie van IenM (www.centrumpp.nl).

Datum
6 mei 2014

Welkom / hernieuwde kennismaking

Kees Le Blansch heet alle aanwezigen welkom. De vorige bijeenkomst is al weer driekwart jaar geleden. Dat is langer dan de bedoeling was. Aanleidingen voor deze bijeenkomst zijn:

1. dat het werk aan de Structuurvisie een nieuwe mijlpaal nadert waarbij zaken worden vastgesteld. Het is goed om daarvoor de opvattingen nog eens te delen;
2. dat het langzaam echt tijd wordt om te kijken waar het programma en het panel staan. In het afgelopen jaar is de ondergrond met enige regelmaat in het nieuws geweest. Het denken is ook bij het panel doorgegaan. Panelleden hebben ook zelf vragen gesteld.

Eelco Koolhaas vraagt de panelleden om op een interactieve manier hun mening te geven, aan de hand van een aantal stellingen (een klein groepje kent bitterheid dat het panel al driekwart jaar niet bijeen is gekomen. Een grote groep heeft vertrouwen in de makers van de Structuurvisie).

Hij vraagt de aanwezigen vervolgens om manieren te benoemen waarop de invloed van het burgerpanel geborgd kan worden in de Structuurvisie. Voorbeelden die genoemd worden zijn:

- hoofdstuk aan het burgerpanel wijden in de Structuurvisie;
- foto van het burgerpanel (goed om te laten zien dat het om echte mensen gaat);
- eisen opnemen;
- interviews met een foto vanuit het burgerpanel;
- aanbieden aan Kamercommissie;
- het burgerpanel kan erop wijzen dat de risico's die aan schaliegas kleven niet in een dichtbevolkt land als Nederland hoeven te worden genomen. Bijvoorbeeld in de Verenigde Staten is veel lege ruimte;
- in de bijeenkomsten is het burgerpanel vaak uitgedaagd om oneliners te geven over stellingen. Deze kunnen in een apart hoofdstuk worden opgenomen om de emotie ook een plek te geven in de Structuurvisie;
- het burgerpanel vraagt zich af waarom de minister niet is langs gekomen, als zij de mening van het burgerpanel belangrijk vindt?

Ten slotte vraagt Eelco Koolhaas een aantal mensen die hier puur vanuit een regionale interesse zijn wat hun wens is. Vanuit Noord-Nederland merkt een aantal mensen op dat snelheid in beslissen nodig is en aandacht voor de gevolgen van wat er met de lege ruimte in de grond gaat gebeuren (bijvoorbeeld gebruik voor opslag). Er wordt gewezen op de angst die in Groningen leeft.

Vervolgens vraagt Kees Le Blansch aan Ruud Cino wat er sinds de vorige bijeenkomst van het burgerpanel is gebeurd. Er is gewerkt aan vertrouwen, van onder andere de minister, andere overheden en Kamerleden. Het is belangrijk dat er vertrouwen is, en dat mensen informatie met elkaar durven delen, besluiten durven nemen en uitvoeren. Dat werkt alleen als mensen met elkaar willen samenwerken.

In de vorige bijeenkomst is gezegd dat de volgende keer (vandaag dus) een product klaar zou liggen. Er zijn goede redenen om het proces en de mensen op een lijn te krijgen en niet alleen te focussen op het product. De ondergrond staat enorm in de belangstelling. Dat zou moeten leiden tot een bruisende beleidsvorming, maar het tegenovergestelde gebeurt. Dat komt doordat de belangen groot zijn en veel partijen mee willen praten.

Vanuit het panel wordt opgemerkt dat de minister van Economische Zaken een te optimistische visie neerzet. Anderzijds wordt het wel gewaardeerd dat hij zijn gezicht ter plekke laat zien. Een opmerking is dat de sentimenten die nu in Groningen leven speelden eerder ook in Limburg, bij de sluiting van de mijnen.

Ruud Cino geeft het panel in overweging dat er geen opdracht is gegeven om in een vooringenomen richting aan de slag te gaan. De deskundigen die de minister van Economische Zaken raadpleegt om zich een mening te kunnen vormen, geven in dit geval aan dat er nog veel onbekend is over de gevolgen. Een politicus heeft graag zekerheden, en heeft ook te maken met bijvoorbeeld opbrengsten voor de staatskas en exportverplichtingen.

Op de vraag of schaliegas onderdeel is van de Structuurvisie Ondergrond antwoordt Ruud Cino dat de minister heeft aangegeven dat hij exact wil weten wat er aan de hand is en dat hij heeft verzocht om tot die tijd te stoppen met boren. Hij heeft geen vooropgezette uitkomst voor ogen. De Structuurvisie Ondergrond werd in de tussentijd steeds ingewikkelder (schaliegas, kabels en leidingen, CO₂-opslag in de Noordzee). De minister wil, eerder dan gepland is dat de Structuurvisie Ondergrond wordt vastgesteld, een zorgvuldig besluit over schaliegas kunnen nemen, gebaseerd op grondig onderzoek. De Structuurvisie Schaliegas is een uitwerking van een onderdeel van de Structuurvisie Ondergrond. In de tijd lopen deze bijna synchroon. Beide ministeries werken mee aan deze gezamenlijke Structuurvisie. Er is de tijd genomen om uit te discussiëren wat een al dan niet integrale Structuurvisie betekent. Het zou kunnen dat het uiteindelijk een geïntegreerde Structuurvisie wordt, of twee aparte producten. Aan de Tweede Kamer is gemeld dat de Structuurvisie Ondergrond als alles meezit in het eerste kwartaal van 2015 gereed zal zijn, en Structuurvisie Schaliegas eind 2014. Omdat ze zo op elkaar lijken zou het kunnen dat ze uiteindelijk gelijk oplopen.

Het burgerpanel vraagt zich af of het reëel is om van de Tweede Kamer te verlangen dat zij zich snel een mening vormt over dit ingewikkelde onderwerp.

Ruud Cino vertelt dat de Structuurvisie op diverse bestuurlijke lagen wordt besproken, waarbij ook terugkoppeling naar politieke partijen plaatsvindt. Momenteel werkt het ministerie aan de beantwoording van Kamervragen. De vragen zijn van een hoog niveau en zeer constructief. Alle fracties geven aan te waarderen dat de minister zich niet laat haasten en alles wil beschouwen (los van Groningen).

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Datum
6 mei 2014

Het panel wil weten of een nieuw kabinet een veranderde opdracht zal betekenen.

Hierop antwoordt Ruud Cino dat het ministerie heeft te luisteren naar de politiek, maar dat er tot nu toe altijd continuïteit in het beleid is geweest.

Net als enkele Kamerleden vraagt het panel zich af of het grondwater niet tot nationaal belang moet worden benoemd, in het kader van de drinkwatervoorziening in relatie tot schaliegas.

Ruud Cino stelt dat de overheid een zorgplicht heeft voor de drinkwatervoorziening waar niet lichtvaardig overheen wordt gestapt. Tegelijk constateert hij enige bangmakerij over dit onderwerp.

Kees Le Blansch dankt Ruud Cino voor het kijkje in de keuken van de besluitvorming. Hij vat samen dat over ongeveer negen maanden een gevorderd ontwerp van Structuurvisie klaar moet zijn. Als alles loopt zoals het hoort komen dan schaliegas en ondergrond weer bij elkaar. Nu is de opgave het vaststellen van de beleidsopgaven voor de Structuurvisie Ondergrond. Op de vraag of de minister het panel misschien kan bezoeken wordt later op de avond teruggekomen.

De afgelopen tijd hebben panelleden diverse kritische vragen gemaild. De panelleden bespreken in groepjes van vijf welke teksten uit die mails kunnen helpen om mensen door de Structuurvisie Ondergrond vertrouwen en houvast te geven. Dit levert de volgende reacties op¹:

VIERMAAL GENOEMD

Ik denk dat het creëren van draagvlak misschien wel net zo'n groot aandachtspunt zal zijn rond de Structuurvisie als de visie op zich.

- Mee eens. Eerst probleem stellen dan draagvlak creëren en uitkomen bij een visie.
- Creëren van draagvlak is een groot aandachtspunt (misschien wel groter dan de Structuurvisie zelf).

Het gevoel van wantrouwen door een jarenlange afwachtende en bot ontkennende houding jegens de schade door aardgaswinning in Groningen, en de buitengewoon vergelijkbare manier waarop schijnbaar/blijkbaar met (mogelijk) boren naar schaliegas omgegaan wordt, zorgt – ten minste bij mij – voor een zeer argwanende houding.

¹ In cursief staan de uitspraken die lenM per mail van enkele panelleden ontving. In de bullits eronder staan de reacties van het burgerpanel tijdens de bijeenkomst.

Gezien de maatschappelijke weerstand tegen bodembenuutting, lijkt het mij verstandig met het panel te komen tot een redeneerrichting, die ook gedragen wordt door het panel, eventueel aangevuld met de mate van draagvlak binnen het panel. (stemming?)

- Media offensief, positief informeren.
- goed idee om als burgerpanel stellingen te formuleren en het onderwerp concreet te maken. Het burgerpanel is een afspiegeling van de bevolking. Als het panel het eens wordt over een stelling geeft dat duidelijkheid voor de minister. De stellingen kunnen een hoofdstuk zijn in de Structuurvisie. Voor mensen die niet in het panel zitten moet duidelijk zijn wat het panel is, wat ze hebben gedaan en wat ze vinden (visie op het proces). De mening hoeft niet unaniem te zijn.
- Belangrijk om op het moment dat de Structuurvisie in concept klaar is de bevolking op een positieve wijze te informeren. Pers ook positieve en begrijpelijke verhalen 'laten' schrijven. De pers heeft over schaliegas tot nu toe met name negatief gepubliceerd. Daar baseert de bevolking zich op.

DRIEMAAL GENOEMD

Waar bleven zaken als milieu en natuur in de concrete beschrijvingen?

- Staat erin, positief in rapport meegenomen (inhaalslag)
- Zaken als natuur en milieu meer vermelden, dat moet er in.

Structuurvisie kan nog zo mooi zijn maar zonder vertrouwen van ons als bevolking is dat niet veel waard. Ik denk dat dat gedeelte een wezenlijk onderdeel zou moeten zijn van elke visie als die maar eerlijk is.

- Positief media offensief
- Ook voortgangsrapportages ter beschikking stellen aan media. Het burgerpanel is een afspiegeling maar haar mening kan toch afwijken van de landelijke mening. Het zou goed zijn om dit te toetsen.

TWEEMAAL GENOEMD

Wat is nog het nut van een burgerpanel en jullie werk wanneer de politiek processen zoals de totstandkoming van een Structuurvisie Ondergrond langs zich neer legt?

- Achter deze vraag ligt bezorgdheid. "Hoe kunnen we mensen geruststellen?" Wij zijn kritisch als burgerpanel en zijn er niet om mensen gerust te stellen maar om voor hen op te komen.
- het burgerpanel is onderdeel van het totaal en gaat niet de dienst uitmaken. Bescheidenheid is op zijn plaats.

Raar dat wij moeten vernemen dat besluit over de boring naar schaliegas genomen is door minister Kamp terwijl wij als burgerpanel betrokken zijn bij een Structuurvisie Ondergrond welke nog gepubliceerd dient te worden.

- Niet raar, logisch. Kamp wil van alle kanten op de hoogte gesteld worden en heeft daar meer tijd voor nodig.

- Structuurvisie komt er om voor de toekomst duidelijkheid te geven. Dat moet je niet verwarren met wat er nu gebeurt.

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Maar zoals wel vaker worden de politiek en inspraak links en rechts ingehaald door de realiteit van de dag.

Datum
6 mei 2014

EENMAAL GENOEMD

Ik heb het gevoel van enig onbegrip jegens het ministerie/de aanpak van de minister.

- Binnen het groepje zijn meerdere meningen: 2x eens met onbegrip, 4x geen probleem.

Wel vind ik het wonderlijk dat er bij schaliegas nu pas naar locatie specifieke problemen zal worden gekeken; het lijkt alsof er te weinig voorwerk is gedaan, zodat er nu vertraging optreedt.

- Is dat zo? (dat er nu pas naar locatie specifieke problemen wordt gekeken?)

AANVULLINGEN

Het burgerpanel is een afspiegeling van de maatschappij. Hoe worden zorgen van de maatschappij in de Structuurvisie naar voren gebracht zodat deze zorgen serieus genomen worden?

Richting burgerpanel moet duidelijk gemaakt worden dat politiek weloverwogen besluiten neemt.

Belangrijke zorg die bij mensen leeft: als we met schaliegas aan de gang gaan gaat dan niet hetzelfde gebeuren als in Groningen. Dit moet benoemd worden in de Structuurvisie Ondergrond.

PAUZE -

Na een korte pauze zegt Kees Le Blansch dat nu meer op de inhoud van de Structuurvisie Ondergrond ingegaan wordt.

Het panel splitst zich in drie groepen en gaat in aparte zalen praten over de beleidsopgaven. In de zaaltjes hangt een schema van de ondergrond en alle beleidsopgaven. De beleidsopgaven worden kort toegelicht. Daarna wil het programmateam graag van het burgerpanel weten welke vragen dit oproept en of de beleidsopgaven twijfels, onduidelijkheden of nog iets anders oproepen. Als daar tijd voor is wordt er ook al antwoord gegeven op die vragen, maar in dit geval gaat het vooral om de vragen (hoe onbevredigend dit misschien ook is voor de panelleden). Daarna zal in de zalen worden gepraat over de antwoorden op vier vragen over de beleidsopgaven:

- Welke beleidsopgave vinden we het belangrijkste?
- Bij welke beleidsopgave hebben we de meeste opmerkingen?
- Welke beleidsopgave stemt het meest achterdochtig?
- Welke beleidsopgave missen we?

Na terugkomst uit de zalen vat elke gespreksleider samen wat er besproken is. De volledige uitwerkingen zijn als bijlage aan dit verslag toegevoegd.

Groep A:

Ambtenaren proberen ons in een mal van klein denken te drukken. De groep dacht groter. Het gevoel dat leeft is: is deze Structuurvisie wel toekomstgericht genoeg? Je kunt niet in de toekomst kijken, maar wordt er wel genoeg geanticipeerd op stedelijke ontwikkeling en bedrijvigheid? In de Structuurvisie staan te weinig passages over hoe de mens leeft en gaat leven. Begin op pagina één met de mens.

Veel problemen onder de grond zijn op te lossen door aanpassingen in de bovengrond. Wanneer je de ondergrond op-plust naar 'net boven de grond' kun je ook cultuurelementen meenemen.

Groep B:

Een deel van de groep vindt dat de kracht van het stuk in het totaal zit, daarom is geen enkele opgave het belangrijkste. Anderen vinden dat als er toch gekozen moet worden, de belangrijkste beleidsopgaven op het gebied van energie en water liggen. Ook bij de vragen over missende en achterdochtig-stemmende opgaven scoort energie hoog.

Groep C:

Ook in deze groep kwam met name energie prominent naar boven. De groep heeft ook gesproken over bevoegdheden en het aantal waterschappen in het verleden en nu.

Kees Le Blansch vraagt de panelleden ten slotte om een rapportcijfer te geven voor het stuk dat er nu lag. Het resultaat is:

- tweemaal een 6
- eenentwintigmaal een 7
- viermaal een 8

Hoewel het cijfer nu gemiddeld voldoende/goed is, gaat het programmateam aan de bak omdat zij voor 'uitmuntend' gaat.

Afsluitende mededelingen

Eerder vanavond werd gevraagd of de minister langs kon komen. Het programmateam heeft ook al over deze vraag nagedacht en ansichtkaarten gemaakt met 'de groeten uit Utrecht'. De panelleden worden gevraagd op de kaart een vraag aan de minister te stellen of aan haar mee te geven waarop gelet moet worden in het vervolgtraject. De kaarten kunnen vanavond worden ingeleverd of met de declaratie worden meegestuurd. De gestelde vragen worden als bijlage aan dit verslag toegevoegd.

Aanvullend suggereert Ruud Cino het panel dat hij een gelegenheid zou kunnen organiseren waarbij zij de minister kunnen tegenkomen zonder dat zij daarvoor drie uur aanwezig hoeft te zijn. Zij is een laagdrempelig bestuurder en zal bij zo'n gelegenheid zeker van gedachten willen wisselen. Ruud Cino benadrukt dat hij onder de indruk is van vanavond. Het is hem vanavond

moeilijk gemaakt, en dat is een goed teken. Dat het team nu een 7 heeft gekregen is inspirerend. In de Structuurvisie Ondergrond wil hij innovatieve slimme ideeën opnemen zodat dat cijfer omhoog gaat!

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Naast het evaluatieformulier verzoekt Kees Le Blansch de aanwezigen kort mondeling te reflecteren op de bijeenkomst. Op de vraag of de mensen nog een volgende bijeenkomst willen is het volmondige antwoord: "Ja!". Dan kan worden gezocht naar stellingen waar allen het mee eens zijn. Afgesproken wordt dat er voor de zomer sowieso wordt gemeld wat de stand van zaken is zodat er niet weer een lange stilte valt.

Datum
6 mei 2014

Er is waardering voor de constructieve positieve sfeer. Het was een succesvolle avond die energie geeft. De sessie in de zalen werkte goed. De gespreksleider brengt de vaart erin, hoewel een microfoon onder je neus wel eng is.

Kees Le Blansch dankt de aanwezigen voor de inspanningen en wenst iedereen een goede reis huiswaarts.

Bijlagen:
Verslagen drie groepsessies
Vragen op ansichtkaarten aan de minister

Verslag groep A

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Vragen

Datum
6 mei 2014

1. Energie

- Is genoeg aandacht voor effecten van bodemstijging?
- Wordt die windenergie niet overschat?
- Kansen voor nieuwe technieken rond kernenergie? ('thorium')
- Moeten bij verhaal over brede ruimtelijke afweging ook niet teksten over richtlijnen & prioriteiten

2. Vaste delfstoffen en watervoorziening

- Weet u dat op veel plekken tuinders niet kunnen spuiten wegens ernstig vervuild grondwater?
- Zit in verhaal niet te grote focus op gebruik van drinkwater. Is de aandacht er wel voor hemelwater?
- Ook aan ontziltiging van zeewater gedacht
- Maak waterzuivering niet te makkelijk; dat werkt verspilling in de hand.
- Ik mis aandacht voor microplastics en water?

3. Gezonde bodem voor landbouw/natuur, bodem om te bouwen en cultuurhistorisch en natuurlijk erfgoed in de bodem

- Is verhaal over (belang) cultuurhistorie dwingend genoeg? En ook: relatie dieptebouw en cultuurhistorie?
- Moet in stad van de toekomst de groeiende kabelbehoefte niet meer aandacht?
- Is de optie van kabeltunnels genoeg in beeld?
- Oog voor de relatie dieptebouw en grondwater?

Algemeen n.a.v. de gegeven antwoorden

- Geef meer aandacht aan stad van de toekomst
- Geef meer aandacht voor bedrijvigheid van de toekomst
- Moet de mens niet (veel) centraler in verhaal?
- Moet begrip ondergrond niet beetje opgerekt worden tot net boven de grond (bv i.v.m. cultuurhistorische waarde van ja-knikkers)

Welke beleidsopgaven zijn het belangrijkste?

- Energievoorziening, watervoorziening, bodem om te bouwen
- Energievoorziening, beschikbaarheid vaste delfstoffen, watervoorziening
- Water, energie, gezonde bodem
- Energie, cultuurhistorie, gezonde bodem
- Energievoorziening, vaste delfstoffen, watervoorziening

- Watervoorziening, energie, bodem om te bouwen
- Energie, water, gezonde bodem

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Welke beleidsopgave stemmen het meest achterdochtig?

Datum
6 mei 2014

- Energievoorziening
- Bodem om te bouwen
- Gezonde bodem 2x
- Vaste delfstoffen

Welke beleidsopgaven missen?

- Woningisolatie
- Innovatie
- Bovengrondse duurzame energieopwekking
- Energie neutraal maken bestaande woningen m.b.v. subsidies
- Mens en zijn omgeving
- Gevolgen van bodemactiviteit (elke interventie heeft gevolgen)

Bij welke beleidsopgave de meeste opmerkingen?

- Watervoorziening 2 x
- Delfstoffen
- Cultuurhistorie 2x

VERSLAG GROEP B

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Vragen

Naar aanleiding van wat in het document beschreven staat over de beleidsopgaven en wat daar in de drie deelpresentaties over werd toegelicht, kwamen de volgende vragen bij de panelleden naar boven.

Datum
6 mei 2014

1. Energie

- Vindt ook een totale afweging plaats, over alle activiteiten die de ondergrond raken?
- Waar is schaliegas in dit verhaal?
- Waar is de energiewinning boven de grond in dit verhaal, wordt die ook wel in de afweging betrokken?

2. Vaste delfstoffen en watervoorziening

- Is het inderdaad zo dat volgens dit verhaal drinkwaterwinningsgebieden ook voor andere doeleinden mogen worden gebruikt?
- Hoe zit het met drinkwaterbronnen die door commerciële bedrijven worden gebruikt?
- Wordt ook rekening gehouden met de mogelijkheden van betere afvang van regenwater?
- Is er voldoende aandacht voor de afstemming tussen zandwinning in de Noordzee en de visvangst?
- Vindt ook een totale afweging plaats, over alle activiteiten die de ondergrond raken?
- Is het eigenlijk echt wel nodig dat Nederland nog zout uit de bodem wint?

3. Gezonde bodem voor landbouw/natuur, bodem om te bouwen en cultuurhistorisch en natuurlijk erfgoed in de bodem

- Hoe wordt de balans bewaard tussen wateroverlast en watertekort in de steden?
- Wordt er – vooral bij meervoudig gebruik van de ondergrond, vooral in de steden – wel goed gecommuniceerd door de betrokken partijen? Waarom zijn niet alle gebruiken goed in kaart?
- Wordt er wel rekening gehouden met de (relatie met) het cultuurhistorisch en natuurlijk erfgoed boven de grond?
- Waarom is de natuur in dit stuk het ondergeschoven kindje?
- Wordt er wel goed overleg gevoerd tussen de waterschappen?
- Waarom zijn er geen richtlijnen voor bestrating door particulieren? (in verband met het kunnen weglopen van regenwater)
- Hoe kunnen landbouw en natuur samengaan/samenwerken, met positieve gevolgen voor het grondwater?
- Vindt ook een totale afweging plaats, over alle activiteiten die de ondergrond raken?

Welke drie beleidsopgaven zijn het belangrijkste?

Om deze vraag gezamenlijk te beantwoorden, heeft eerst iedereen de antwoorden voor zichzelf benoemd.

Het bleek dat drie mensen juist de volledige afweging het belangrijkste vinden, om die reden is géén van de afzonderlijke beleidsopgaven voor hen het belangrijkste.

Eén deelnemer vond vooral drie thema's het belangrijkste: energievoorziening, watervoorziening en bodem om te bouwen.

De andere deelnemers noemden wel afzonderlijke beleidsopgaven die ze het belangrijkste vonden. Daaruit kwamen als belangrijkste naar voren:

- Een toekomstvisie over de energievoorziening (4 maal)
- Verkennen aanvullende maatregelen voor ruimtelijke bescherming van drinkwaterwinningen (2 maal)
- Identificeren nationale grondwaterreserves (2 maal)

Verder werden nog genoemd:

- Bredere ruimtelijke afweging bij fossiele energiebronnen (1 maal)
- Beter benutten duurzame energie (1 maal)
- Helderder bevoegdheden / betere afstemming bij grondwaterbeheer (1 maal)
- Verkennen kansen om ruimtegebruik af te stemmen op watersysteem (1 maal)
- 3D-ordering (1 maal)

Uit dit alles komt naar voren dat de beleidsopgaven bij energie en water het meest als belangrijk worden aangemerkt. De deelnemers menen dat dit komt doordat energie en water de primaire bronnen zijn waar ons leven en onze samenleving op draait.

Welke beleidsopgave stemmen het meest achterdochtig?

Welke beleidsopgaven stemmen het meest achterdochtig? Dat blijkt vooral het geval te zijn bij de beleidsopgaven met betrekking tot energie. Bij alle drie deze beleidsopgaven vermoeden veel van de deelnemers dat, als puntje bij paaltje komt, verborgen economische drijfveren de doorslag gaan geven.

Datzelfde geldt bij de beleidsopgave om te verkennen welke ruimte er is voor andere activiteiten in drinkwaterwingebieden. Men vreest dat verborgen economische drijfveren ertoe leiden dat het minder nauw genomen gaat worden met de garantie voor de waterkwaliteit.

Tot slot is er bij enkele deelnemers het gevoel dat bij de beleidsopgave om te verkennen of sturing op het behoud van goede landbouwgronden nodig is, nu al krachten werkzaam zijn die maken dat goede landbouwgrond 'aan de natuur' wordt gegeven en de mindere gronden aan de landbouw worden gelaten.

Welke beleidsopgaven missen?

1. Alle deelnemers missen een beleidsopgave 'communicatie'. Om de Structuurvisie begrepen, gedragen en levend te krijgen, is communicatie een belangrijke succesvoorwaarde. Zeker gezien het feit dat er zoveel verschillende partijen bij betrokken zijn.

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Datum
6 mei 2014

2. Alle deelnemers missen een expliciete doelstelling voor de transitie van fossiel naar duurzaam.
3. Bijna alle deelnemers missen bij de beleidsopgave voor behoud van goede landbouwgronden een zelfde beleidsopgave voor veeteeltgronden.
4. Een aantal deelnemers mist een beleidsopgave om een totaalvisie en een totale afweging te maken.

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Datum
6 mei 2014

Bij welke beleidsopgave de meeste opmerkingen?

De deelnemers zijn van mening dat uit het voorgaande duidelijk genoeg naar voren komt welke opmerkingen er zoal zijn. Ze voegen daar wel nog aan toe:

- Merk op dat de beleidsopgaven bij energie het belangrijkste worden gevonden, èn dat daar de meeste achterdocht bij speelt. Dáár is dus ook de belangrijkste kans op discussie en conflict. Het is dus de spannendste opgave voor de Structuurvisie ondergrond om de zaken op het gebied van energiewinning goed te regelen.
- Het feit dat er over de beleidsopgaven voor vaste delfstoffen en voor cultuurhistorisch en natuurlijk erfgoed in de bodem weinig is gezegd, wil niet zeggen dat ze niet belangrijk zijn of dat ze wel weg mogen. Ook deze beleidsopgaven zijn van belang.

VERSLAG GROEP C

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Vragen

Datum
6 mei 2014

1. Gezonde bodem voor landbouw/natuur, bodem om te bouwen en cultuurhistorisch en natuurlijk erfgoed in de bodem

- Waarom niet eerder een structuurvisie, waarom zijn de activiteiten ondergronds niet eerder afgestemd?
- Waarom worden de bevoegdheden gesplitst?
- Hoe wordt het beheer van de ondergrond geregeld?
- Voor de ondergrond zou hetzelfde beheer moeten gelden als voor de bovengrond

2. Energie

- Waar ligt het belang
 - bij de economie of
 - bij de natuur
- Hoe komt de brede afweging er (afstemming tussen lagen, procedures, aanvragen / vergunningen: loket en behandelen)
- Welke duurzame energie wordt gekozen en wat valt hieronder?
- Verwachting aardwarmte ten opzichte van fossiele energie?
- Opwekking duurzamer doen dan lost energieprobleem zich vanzelf op

3. Vaste delfstoffen en watervoorziening

- Landbouw zelf pomp eigen voorziening?
- Bodemenergie in waterwingebieden?
- Warmte-/koudeopslag, geothermie

Welke drie beleidsopgaven zijn het belangrijkste

- Energie
- Orden stedelijk gebruik van de ondergrond en bovengrond in samenhang
- Verkennen of sturen op behoud goede landbouwgronden voor de landbouw nodig is.

Welke beleidsopgave stemmen het meest achterdochtig?

- Energie

Welke beleidsopgaven missen?

- Verantwoordelijkheden
- Bevoegdheden

Bij welke beleidsopgave de meeste opmerkingen?

- Energievoorziening

ANSICHTKAARTEN AAN DE MINISTER

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Datum
6 mei 2014

Wat meer duidelijkheid naar buiten over het schaliegas en de Structuurvisie Ondergrond.

Zou u de mens centraal willen stellen in uw besluitvorming?

Succes met dit moeilijke onderwerp!

Geachte mevrouw de minister, ik zou het op prijs stellen als u de samenhang van deze structuurvisie wilt bewaken met het oog gericht op de toekomst, voor de mens in deze toekomst.

Beste Melanie, groeten namens het burgerpanel Structuurvisie Ondergrond. Houdt u naast economische afwegingen ook rekening met mens en natuur? Alvast bedankt!

Beste mevrouw Schultz, wij in het burgerpanel hebben ons zeer creatief en kritisch gebogen over de ondergrond van ons land. We zijn benieuwd wat U vindt over het ontwerpstuk waar wij aan hebben gewerkt.

Denk aan de Toekomst en zorg voor een duurzaam beleid! Lange termijn visie! Leefbaar/natuurlijk

Advies: In de rapportage vreemde woorden (vakjargon) vermijden s.v.p. zodat het voor de doorsnee burger te begrijpen is.

Hoe kunt u de problematiek in Jip-en-Janneke-taal duidelijke aan de bevolking via positieve PR?

Als u in de buurt bent, bent u van harte welkom bij een bijeenkomst van het burgerpanel.

Het is belangrijk dat de belangen en activiteiten in de ondergrond voor nu en in de toekomst goed geregeld worden en kunnen worden gehandhaafd.

De drinkwatervoorziening moet intact blijven, het is cruciaal voor ons als levensbehoefte.

De inbreng van het burgerpanel leidt hopelijk tot goede besluitvorming in beide kamers. Houdt hiermee rekening met de bewoners van dit prachtige land.

Graag nodigen wij u uit voor het bijwonen van een bijeenkomst van het burgerpanel. U kunt dan persoonlijk aanschouwen hoe gedreven en betrokken we zijn, met als doelstelling een bijdrage te mogen leveren om een weloverwogen besluit te kunnen nemen.

Trots op hoe u en uw medewerkers de burgers betrekken bij deze lastige problematiek. Daar kunnen andere ministeries een voorbeeld aan nemen.

Ik wens u veel wijsheid en sterkte toe bij deze besluitvorming en hoop dat de inbreng van het burgerpanel wordt meegenomen.

Bestuurskern
Directie Participatie
Participatie

Het burgerpanel heeft een belangrijke toegevoegde waarde vanwege de betrokken, emotionele en praktische inbreng van de deelnemers in de totstandkoming van de structuurvisie ondergrond.

Datum
6 mei 2014

Investeer a.u.b. in duurzame energie en dwing energiereuzen dat ook te doen. Dan hebben onze achterkleinkinderen ook een toekomst.

Kunt u zo vriendelijk zijn om bij een volgende bijeenkomst van het burgerpanel zelf aanwezig te zijn en luister bij te zetten. Dat zou een veel groter bewijs van erkenning van het nut van onze inspanningen zijn, dan welke beloning dan ook.